

Johan Clarysse 'Change is coming'

Goede avond allemaal,

'De hand schrijft wat het hoofd nog niet weet.' Ik wil graag met deze frase van Heidegger beginnen om deze tentoonstelling van Johan Clarysse in te leiden. Omdat deze zin en gedachte, voor mij althans, de kern van de creatieve daad *tout court* weergeven en verwoorden, en dus zeker ook van toepassing zijn op de acrylschilderijen van Johan Clarysse die we hier vanavond kunnen aanschouwen, bekijken, begrijpen en zien. Een kunstenaar heeft vaak voor hij de uitdaging met het witte doek aangaat, een idee, een concept, neemt iemands anders werk, een fragment van de realiteit, een film, een foto als uitgangspunt, maar wat het uiteindelijke resultaat van het werk is, ligt nooit bij voorbaat vast, en hangt af van allerlei omstandigheden die zich gedurende het creatieve proces zelf afspelen en die vooraf niet volledig kunnen worden vastgelegd en omschreven. Dus, hoe het schilderij zich ontwikkelt, hoe het verwordt, ligt nooit bij voorbaat vast, en hangt af van allerlei keuzes die gedurende het schilderen en de picturale daad, gebeuren. Om te luisteren naar de ziel en de gevoeligheid van het werk, is het aangewezen om de route van de schilderende hand en de weg van de denkende verf te volgen.

De schilder Johan Clarysse vertrekt meestal van bestaande beelden, die we kennen of herkennen van op tv, van op een foto, van in een film, van op you tube, of die als iconen in ons visueel of virtueel geheugen zijn gegrift. Dergelijke beelden, die we als kijker sowieso als 'een werkelijkheid' beschouwen, ruikt hij uit hun context, ontwricht hij, verstoort hij, en deconstrueert hij door ze om te zetten, en te reconstrueren volgens zijn eigen beeldtaal en beeldbetekenissen. Aan de hand van doek en verf bewasemt hij ze met het aura van de schilderkunst. Hij metamorfiseert de inhoudelijke lading er zodanig van dat er een nieuwe narratieve structuur – ja, een metataal – ontstaat op een ander niveau dan het oorspronkelijke en het beeld op die manier een totaal andere lading, inhoud, betekenis en interpretatie krijgt dan de oorspronkelijke waarmee we het als kijker aanvankelijk associeerden. Door de manier waarop hij verschillende beeldelementen samenbrengt en tot een geheel componeert ontstaat er in zijn werk een gelaagd, surreëel effect, dat het niveau en 'effect' van de oorspronkelijke afbeelding volledig overstijgt.

Door zijn beelden soms, en in deze tentoonstelling veel minder dan vroeger, van tekst of van één enkel woord (als *eyecatcher*) te voorzien, confronteert hij de kijker niet alleen letterlijk en nadrukkelijk met de manier van waarnemen en lezen van een beeld, en de kortsluiting die die waarneming met zich kan meebrengen. Maar creëert hij ook een gelaagdheid in zijn beelden, die samen met en naast de puur-schilderkunstige (waarbij in dit geval de verf laag per laag het beeld tot stand brengt en die sowieso aan zijn werk inherent is) gelaagdheid bestaat. Op die manier ontmantelt hij de vluchtige blik van de kijker door een afstand te doen ontstaan tussen wat er op het eerste gezicht te zien is en de boodschap van het beeld; iets wat hij ook bewerkstelligt via zijn eigenzinnige compositietechniek. Beide, namelijk zowel beeld als boodschap, zorgen voor een symbiose als voor een contrapost en een *double bind*. Ze veroorzaken op die manier een vervreemding, een verwarring. De distantie die hierdoor ontstaat brengt een kritische

reflectie en ironische betrokkenheid ten aanzien van het beeld en van het onderwerp teweeg.

Johan Clarysse maakt door dit alles gelaagde en meertalige beelden waarbij de act van het kijken, het beeld zelf, naast het picturale onderwerp, ook een thema zijn. Het afbeelden heeft plaats gemaakt voor het ver-beelden en het tot een beeld maken, waarbij de materialisatie van het beeld en van het maken een cruciale rol spelen.

Laverend tussen denken en doen, tussen beeld en concept is de loutere afbeelding niet van belang. Wat telt zijn het beeld, in zijn vereenvoudigde maar daarom niet eenvoudige gedaante, en de daarmee gepaard gaande beeldbetekenissen, zowel formele als inhoudelijke associaties, die steeds zorgen voor een verontrusting en daardoor een typische Clarysse-spanning opwekken in het werk.

Decontextualisering, fragmentatie, en ongerijmdheden zijn Johan Clarysse eigen. Zo zien we bijvoorbeeld op een van de werken een aantal mannen in maatpak – die bij nadere beschouwing topfiguren uit de economische of politieke wereld blijken te zijn – bezig met het bouwen van een zandkasteel in een gesloten ruimte, die totaal niet met zand of natuur geassocieerd kan worden. In de enige witgelaten figuur uit het werk bemerken we bij nadere beschouwing het silhouet van Poetin. En zo vol details, die allemaal van een opmerkelijk belang zijn, komt het universum Clarysse tot stand, waarin niets zomaar geschilderd wordt, maar elk detail geladen en beladen met betekenissen op verschillende niveaus is.

Schilderen is communiceren met de eenzaamheid. Maar zodra het werk het atelier van de kunstenaar verlaat, wordt het in al zijn naaktheid gegeven, geschonken, geofferd aan de blik van de toeschouwer, aan die van ons, wij die hier nu allemaal zijn. Dit is dan ook werk dat een precieze blik en lezing vereist, en dat bij elke lezing steeds nieuwe details en betekenislagen prijsgeeft. Dit is werk dat de kijker wil uitdagen en wil aanzetten tot nadenken. Het wordt gesavoureed op verschillende exquisite niveaus. Het wekt een gevoel van behagen en onbehagen op. Het werpt via particuliere scènes een licht op het universele denken. Of om met de woorden van de dichter Rilke te besluiten: 'De scheppende kunstenaar heeft echter niet het recht te kiezen. Zijn werk moet van een gelijkmatige gehoorzaamheid doordrongen zijn. Ongeopenbaard als het ware, als iets dat hem toevertrouwd wordt, moeten de vormen door zijn vingers gaan om gaaf in zijn werk te zijn.'

Ik dank u.

Inge Braeckman